

*Сеннікова Анастасія Артурівна,
студентка 4-го курсу факультету прокуратури та слідства
(кримінальної юстиції) Національного університету
«Одеська юридична академія»*

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри господарського
права і процесу Згама А. О.*

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Початок повномасштабної війни в Україні змусив законодавця почати пошуки нових механізмів для регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах воєнного стану, які будуть направлені на ефективну підтримку міжнародних відносин, що є важливими, а також на пошуки нових ринків збуту української продукції і послуг. Війна зумовлює зужиткувати комплекс обмежень для здійснення зовнішньоекономічної діяльності, змінити практику організації діяльності. В умовах війни важливо зацентувати на оптимізації торгівельних відносин, а саме підтримати імпорту товарів, які наразі мають велике значення для держави та мають високу цінність для економіки України, та сприяти експорту нашої продукції для збагачення державного бюджету.

Враховуючи винятковість подій, що відбуваються сьогодні на території України, проблематика питання про регулювання діяльності є досить значущим в розвитку та підтримці економіки країни.

На сьогоднішній день зовнішньоекономічна діяльність (далі – ЗЕД) є досить важливим сектором національного народного господарства, який значно впливає на економічний розвиток країни. Найбільшою статтею українського експорту можна назвати сільськогосподарську продукцію. Україна, як правило, є найбільшим у світі виробником соняшникового шроту, олії та насіння і найбільшим у світі експортером соняшникового шроту та олії.

Такі дослідники, як О. Г. Мельник, Х. С. Передало, Ю. В. Горошко, які аналізують ефективність організації зовнішньоекономічної діяльності в Україні, а також пропонують шляхи вдосконалення практичних процесів впливу на зовнішньоекономічну діяльність в умовах нестабільної ситуації, зазначили, що практика регулювання діяльності потребує покращення у зв'язку з важливістю міжнарод-

них зв'язків, які набувають особливого значення у воєнний час для підтримки економіки та подолання післявоєнної кризи [1, с. 79].

З огляду на вищезазначене, на сьогодні удосконалення регуляторних інструментів є нагальним питанням, а саме нормативно-правові акти, що ініціюють процес зовнішньоекономічної діяльності. Водночас першочерговим завданням слід вважати роботу над вдосконаленням інструментів правового регулювання, зокрема законодавчої бази, яка в умовах війни наділена значним регуляторним потенціалом і може реально стимулювати чи стримувати зовнішньоекономічну активність [3].

Наразі в умовах війни суб'єкти ЗЕД стикаються з багатьма проблемами. За офіційними даними Міністерства економіки України, експорт українських товарів з початку війни скоротився вдвічі, а імпорт – більш ніж втричі, порівняно з даними за лютий 2022 року.

Активні бойові дії призвели до закриття багатьох оліїнопереробних підприємств, портів. Безупинний контрнаступ з боку країни-агресора завдав пошкоджень інфраструктурі внутрішнього транспорту, інфраструктурі зберігання та переробній інфраструктурі, що вплинуло на продукцію, призначену для експортних ринків. Великий відтік людського ресурсу, зниження результативності і якості праці через погіршення умов праці – недостатньої безпеки та відсутності перспектив для розвитку працівників (підвищення кваліфікації) в силу ускладнення ситуації [2].

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» не містить в собі жодних уточнень щодо правил або заборон щодо імпорту та експорту товарів під час війни [4]. Але велика увага звернута до обмежень торгівлі з країною-агресором, тобто ембарго.

Верховна Рада України є найвищим органом, який має повноваження на введення ембарго на торгівлю з країною-агресором (ст. 9), але у Законі України про ЗЕД в статті 29 відмічена можливість, що у разі якщо дискримінаційні та/або недружні дії щодо України застосовуються державою, визнаною ВРУ державою-агресором та/або державою-окупантом, заходи у відповідь можуть застосовуватися за рішенням Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) за спрощеною процедурою [5]. Ще 23 грудня 2021 року КМУ скористався цією процедурою та прийняв Постанову № 1354, яка запровадила часткове ембарго на товар походженням з росії [6].

24 лютого поточного року Державна митна служба опублікувала рішення про припинення роботи окремих митних пунктів пропуску

на кордоні з росією та білоруссю. Пізніше КМУ опублікувало Розпорядження № 188-р від 26 лютого 2022 року, яким офіційно тимчасово було закрито деякі пункти пропуску через державний кордон та пунктів контролю [7].

ЗЕД відноситься до тієї діяльності яка повинна ліцензуватися, за п. 25 ст. 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності».

Постановою № 314 від 18.03.2022, КМУ суттєво спростило процедуру отримання суб'єктами господарювання права на провадження окремих видів господарської діяльності, але це не стосувалося зовнішньоекономічної діяльності. Але вже 10 березня 2022 року зареєстровано наказ від Міністерства економіки України, в якому затверджується «Тимчасовий порядок ліцензування експорту деяких товарів, зазначених у додатку 5 до постанови Кабінету Міністрів України» від 29 грудня 2021 р. № 1424. Згідно з цим наказом оформлення ліцензії або підготовка листа з відмовою у її видачі повинно здійснюватися протягом двох днів [8; 9].

Таким чином, законодавство передбачає можливість здійснення зовнішньоекономічної діяльності, незважаючи на перебування в умовах воєнного стану, але суб'єктам господарювання, що займаються такою діяльністю важливо пам'ятати про постійне оновлення законодавства в цій сфері.

Від 27 грудня 2017 р. № 1017-р КМУ прийняв розпорядження про схвалення Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017-2021 роки (далі – Стратегія), яка й зараз є чинною [10]. Ця Стратегія приділяла увагу тенденціям розвитку експортної торгівлі України, та з огляду на цю стратегію можна виділити три головні задачі:

- по-перше, сформування сприятливих для стимуляції торгівлі;
- по-друге, розвиток надання послуг для підтримки бізнесу та торгівлі в післявоєнні часи;
- по-третє, підвищення кваліфікації суб'єктів господарювання, які приймають участь в міжнародній торгівлі.

Отже, оглянувши дане питання, можна зробити висновок, що у такій несприятливій ситуації, здійснення зовнішньоекономічної діяльності є досить можливим, але потребує динамічного підходу до регулювання й, не зважаючи на війну ЗЕД, має перспективи розвитку. Зокрема, потрібно бути готовими до виходу на нові ринки збуту,

однак для успіху необхідно працювати над розвитком торгівлі: продукція високої якості, технологічні товари та послуги, які будуть належними щодо вимог європейських ринків, підтримання діяльності українських експортерів [2].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мельник О. Г., Передало Х. С., Горошко Ю. В. Оцінювання результативності управління зовнішньо- економічною діяльністю на основі цільових показників. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2021. № 2(6). С. 72–81.
2. Скрипник С. В., Процевят О. С., Воронова О. В. Особливості регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах воєнного стану. *Економіка і суспільство*. 2022. № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1308/1262>
3. Бебик Т. Зовнішньоекономічна діяльність в умовах війни. URL: https://biz.ligazakon.net/analitics/210611_zovnshnoekonomchna-dyalnst-v-umovakh-vyni
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України в редакції від 29.09.2022 р. № 2561-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
5. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України в редакції від 01.08.2022 р. 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12/>
6. Про заборону ввезення на митну територію України товарів, що походять з Російської Федерації : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1147. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-2015-%D0%BF#Text>
7. Про тимчасове закриття деяких пунктів пропуску через державний кордон та пунктів контролю: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 лютого 2022 р. № 188-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188-2022-%D1%80#Text>
8. Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 березня 2022 р. № 314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-%D0%BF#Text>
9. Про затвердження Тимчасового порядку ліцензування експорту деяких товарів, зазначених у додатку 5 до постанови Кабінету Міністрів України 29 грудня 2021 р. № 1424 : Наказ Міністерства економіки України від 10.03.2022 № 393-22 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/RE37657?an=1>
10. Про схвалення Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017-2021 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1017-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017-%D1%80#Text>